

Теодосий Спасов отново посети Виена по повод концерта в Музикферайн, с който беше открито тазгодишното издание на фестивала „Balkan Fever“. Между репетициите той успя да сподели впечатленията си от Австрия и очакванията си от концерта.

Често Ви канят във Виена. Как се чувствате на тукашната сцена и какво е Вашето впечатление от австрийската публика?

От доста години имам концерти тук и в последно време главно са свързани с фестивала „Балканска Треска“. С австрийската публика се познаваме отдавна. Обикновено забелязвам, че около българската публика, която идва на моите концерти има и австрийци - техни приятели. В началото те са малко шокирани от нашата естетическа гледна точка в музиката. Но по-късно започват да добиват все по-голям интерес. В последните години в Австрия има голяма вълна на емиграция от Балканите, основно от бивша Югославия. Създаде се една голяма балканска общност и тази потенциална публика поддържа интереса и стимулира участниците, които представят музиката си, всяка година да идват с нова програма.

С какво концертът в „Музикферайн“ е по-специален от предишните ви участия във Виена? Вие не за пръв път правите комбинация на етно и джаз, заедно със симфоничен оркестър.

Това за мен е едно голямо събитие в личен план, защото бях поканен да напиша музика за симфоничния оркестър „Тонкюнстлер“ и за двамата китаристи Владко Стефановски и Мирослав Тадич. Музиката съдържа в себе си главно българската, балканската естетика, която е малко екзотична, леко трудна за оркестъра във Виена. Но те след всяка репетиция все по-дълбоко навлизат в тази музика. Дори остават след репетицията да ме разпитват за инструмента ми, за моите търсения в музиката.

Според Вас на какво се дължи големият интерес към балканската музика- на това, че в Австрия има голяма балканска диаспора или на спецификата на тази музика?

И на двете. Тези промени, които се случиха в последно време- отварянето на границите, влизането на България и Румъния в Европейския Съюз- тези култури дават отражение със своето присъствие. Хората, които са от Балканите, но живеят тук, и от носталгия и от национална нужда търсят такива събития, за да се заредят и по някакъв начин да се почувстват по-близо до нашите земи. Иначе в музикалните среди наистина има едно много силно любопитство към балканската музика, защото тя години наред е била зад „завесата“ и сега чрез своето присъствие провокира западноевропейските музиканти, които търсят такива провокации, за да се освежат и да направят нещо ново в своето творчество. Все повече интернационални проекти могат да се видят по европейските сцени и в България. Този интерес дори надхвърли европейските граници - в Америка също напоследък има търсене на балканска музика. Допълнително фестивалите, които се появиха и

умножиха по Балканите са много силни- с европейско и американско присъствие. Всеки един фестивал също допринася за обмена на информация и за създаването на условия за интернационални проекти и смесване на култури.

Смесването на различни стилове- според Вас това ли е бъдещето на музиката?

В музиката няма граници. Има дори модни тенденции- има години, в които се слуша индийска музика, ето сега е вълната на балканската музика, после може и китайска да се появи- никой нищо не знае. Разбира се смесването на култури прави хората по-близки един на друг - когато знаеш повече за културата на твоя съсед, като чели си съпричастен и споделяш заедно с него естетическата наслада. Това е приятелството всъщност. Няма значение, кой от каква националност е. Когато ти разбираш приятеля си, ти го разбираш заедно с неговите проблеми и интереси. Когато свиря на концерти, заглавията на моите произведения понякога са двусмислени, даже трисмислени. И има ситуации, в които българите превеждат и дават яснота на тия усещания на своите приятели, които са от друга националност. Много е любопитно, когато виждаш как българите през смях разбират, че усещанията, които притежават, ги няма тук - те са по-богати от своите западни приятели като палитра от усещания. Защото ние от малки живеем със западната култура, познаваме техните звезди, дори можем да ги имитираме. По нашите ресторанти, фестивали и къде ли още не, могат да се чуят кавъри на западни изпълнители, докато обратното трудно се среща.

Музиката сякаш остава единственото универсално средство за комуникация...

Музиката е най-популярното, най-абстрактното изкуство. Всеки притежава музиката, той се ражда с нея - едно бебе започва от много малко да възприема музиката и да произвежда музика. Докато всички други изкуства изискват специално обучение, музиката е толкова естествена като изкуство, че започва от първите мигове на човека.

Често работите с творци от други балкански държави. Как си обяснявате това, че въпреки, че културите ни са толкова близки, сякаш не се познаваме с нашите балкански съседи?

Защото през годините сме били разделяни заради политически интереси. Всяка държава на Балканите има своя различна историческа съдба, но и по някакъв начин сме били разединявани през годините. Не бих желал да анализирам поради какви причини. Но наистина ние имаме много сходни интереси и при едно обединение, ние се явяваме като една много силна част от Източна Европа. В последните години това разбиване на по-дребни форми - примерно една Югославия прави нещата да изглеждат по по-различен начин. Но от друга страна Европа се появи като тенденция за обединение. Мисля, че това усещане - когато нямаш визов режим, нямаш проблеми да пътуваш - по естествен начин ще доведе до едно обединение на икономически и в следствие на културни интереси, когато системата стане единна. Но този процес изисква много време.

Кавалът не е особено познат на австрийците. Ако някои от тях Ви попита, какво представлява този инструмент, как бихте го описали?

Това е един от най-древните инструменти, които са дошли по нашите земи и най-популярният в България. Има много заявки този инструмент да бъде турски, но няма логика, защото естетиката на свирене на този инструмент е тракийска. И това ми дава основание да мисля, че кавалът е принадлежал най-вече на древните тракийци, а ние все пак сме и наследници на този етнос.

Когато музикантите от „Тонкюнстлер Оркестър“ ме разпитват за моя инструмент, им обяснявам, че това е една тръба с 8 отвора. Дупките, които служат за акустичен ефект, наречени „дяволски дупки“ също много ги впечатляват. Но кавалът тепърва ще става все по-популярен. Лошото за западните музиканти е, че този инструмент е много първичен. Той представлява една тръба с отвори и всичко, което се прави като изкуство на този инструмент, е повече резултат на личните умения на музиканта, многогодишна работа и фантазия. Инструментът кавал не притежава техническото съвършенство на „бъом“ системата на кларинета, или на флейта или на друг европейски инструмент, за които през годините се е създала индустрия за направата им. В България кавалът продължава да се произвежда от самоуки майстори и дори не струва скъпо. Тукашните музиканти, като чуват каква е цената му, много се радват, че много лесно могат да притежават такъв инструмент. Но това е и нашата магия - магията на хората от Изтока - да правят от нищото нещо. Можеш да създадеш илюзията от несъвършеното да се види, че съществува съвършенството.

В момента в България има ли интерес към този инструмент?

Музикалните училища в Котел и Широка Лъка продължават да съществуват. Има паралелки за народна музика в Пловдив, във Варна, сега и в София към музикалното училище има отдел за народни инструменти. Но като чели след „големите промени“ вече интересите и масовата култура-„конфекция“ отиват в някакви по-други посоки. Търсят се по-бързи форми за създаване на културни стойности, като телевизионни програми, в които за две седмици ставаш национална звезда, дори световна. Няма нужда да учиш музика от дете, до двадесет и някоя годишна възраст. Аз бих задал въпроса, защо не започнат да създават за същото време спортисти, икономисти, политици? Защо са се вторачили в музиката? Може би ще бъде по-полезно да създават за две седмици политици- ние имаме нужда от такива. Не могат по този начин да обезсмислят същността на музиката като изкуство. Музиката изисква много време - поне двайсетина години работа, докато наистина станеш висока класа концертен музикант.

Много млади български музиканти идват и остават във Виена...

Да, защото в България средата е доста пенсионерска. България стана една държава пълна с пенсионери, които дори прокарат закони да работят и след пенсия и да не освобождават места за младите хора. Къде да отидат? Ясно е, че ще отидат в

държавите, в които ценят младостта. Тук очите ми се радват, като виждам млади хора по улиците, докато в България вече младите хора са като някакви извънземни, които се появяват временно в учебните заведения и изчезват след това. Не съм предполагал, че в България ще има такъв егоизъм от страна на тези хора, които едно говорят, а друго вършат.

И все пак имат ли шансове младите музиканти в България?

Имат, ако са готови да обслужват локалните, тесногръди интереси. Аз продължавам да съм в България, но не съм от музикантите, които се занимават с масовите нужди. Нямам за цел да правя концертите си на стадиони, където влизат специално зомбирани хора от медиите. Аз продължавам да споделям откритията си в музиката с хора, които имат сходни интереси с моите, без значение от каква професия са те. В един момент, когато нещата станат „арт“, хората говорят на един и същ език. Това е езикът на артистите във всяка една професия, които са надскочили занаята. Наистина намирам сродни души в България. Има много млади хора, които ако са силни, ще успеят да се развият духовно. Смисълът на тоя живот - нашия човешки - е да се съхраниш и развиеш духовно.